

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/61/2024
Identifikačné číslo spisu:	7713207685
Dátum vydania rozhodnutia:	15.04.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:7713207685.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ X. M., narodeného XX. V. XXXX, X., S. H. XX, 2/ Z. M., narodenej XX. S. XXXX, Q., V. XX, Č. R., oboch zastúpených advokátkou JUDr. Martou Šuvadovou, Košice, Floriánska 16, proti žalovanému 1/ Q. M., narodenému X. X. XXXX, X., H. S. XX, 2/ Q. M., narodenému X. L. XXXX, X., H. S. XX, zastúpeným advokátom JUDr. Radoslavom Sotákom, Michalovce, Nám. Slobody 7, o určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva, vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 7C/124/2013, o dovolaní žalovaných 1/, 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 20. septembra 2023 sp. zn. 6Co/5/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobcovia 1/, 2/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom v poradí tretím zo 14. júla 2021 č. k. 7C/124/2013-514, opätovne zamietol žalobu, ktorou, v spojení s jej zmenou, sa žalobcovia domáhali určenia, že spoluvlastnícky podiel žalovaného 1/ k nehnuteľnostiam zapísaným na LV č. XXXX pre kat. úz. V. ako parcela CKN XXX zastavané plochy a nádvoría o výmere 490 m², dom súp. č. XXXX vo veľkosti 3/12 a spoluvlastnícky podiel žalovaného 2/ k uvedeným nehnuteľnostiam vo veľkosti 3/12 patria do dedičstva po poručiťke O. M., narodenej XX. XX. XXXX a zomrelej X. X. XXXX (I.). Zrušil neodkladné opatrenie nariadené uznesením zo dňa 11. 2. 2020 (II.) priznal žalovaným nárok na náhradu trov prvoinštančného konania (III.), žalobcom 2/ a 3/ priznal nárok na náhradu trov predchádzajúceho odvolacieho konania a konania o neodkladnom opatrení (IV., V.) s tým, že o výške náhrady trov rozhodne samostatným uznesením.

1.1. Súd prvej inštancie považoval za preukázané, že poručiťka ako nevidiaca bola oboznámená so spornou darovacou zmluvou žalovaným 2/, vedela, o aký prejav vôle sa jedná, zmluva bola upravená v súvislosti so zápisom do evidencie nehnuteľností pracovníčkou notára Janou Paľovou, ktorá overovala podpis poručiťky v jej domácnosti, pred ktorou mala poručiťka potvrdiť vedomosť o tom, čo podpisuje, zmluvu riadne podpísala, teda išlo o prejav vôle slobodný, určitý a vážny, nebola preto preukázaná neplatnosť právneho úkonu pre nedostatok formy v zmysle § 40 ods. 6 Občianskeho

zákonníka (OZ). Súd nezistil ani existenciu žiadneho dôvodu na vrátenie daru podľa § 630 OZ, lebo z vykonaného dokazovania mu nevyplynulo, aby sa žalovaný 1/ správal k poručiteľke spôsobom, ktorý by bolo možné kvalifikovať ako hrubé porušenie dobrých mravov.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj len „odvolací súd“) rozsudkom z 20. septembra 2023 sp. zn. 6Co/5/2022, zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že:

po 1. určil, že spoluvlastnícky podiel žalovaného 1/ k nehnuteľnostiam zapísaným na LV XXXX pre kat. územie V., obec X., okres X. ako parc. CKN č. XXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 490 m² a na tejto parcele sa nachádzajúci dom súp. č. XXXX vo veľkosti 3/12 pod B2 k celku patri do dedičstva po neb. O. M., narodenej XX. XX. XXXX, zomrelej dňa X. X. XXXX,

po 2. určil, že spoluvlastnícky podiel žalovaného 2/ k nehnuteľnostiam zapísaným na LV XXXX pre kat. územie V.Ľ., obec X., okres X. ako parc. CKN č. XXX - zastavané plochy a nádvoria o výmere 490 m² a na tejto parcele sa nachádzajúci dom súp. č. XXXX vo veľkosti 3/12 pod B5 k celku patri do dedičstva po neb. O. M., narodenej XX. XX. XXXX, zomrelej dňa X. X. XXXX.

Zrušil výrok o zrušení neodkladného opatrenia, ktoré ostáva v platnosti do uplynutia času, na ktorý bolo nariadené uznesením Okresného súdu Michalovce 7C/124/2013 zo dňa 11. februára 2020.

Žalobcom 1/, 2/ oprávneným spoločne a nerozdielne priznal proti žalovanému 1/ a žalovanému 2/ v plnom rozsahu nárok na náhradu trov konania o neodkladnom opatrení, prvoinštančného a odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádzalo z nesprávneho právneho názoru, pokiaľ považoval darovaciu zmluvu za uzavretú za zákonom stanovených podmienok v prepísanej forme tak, ako to predpokladá § 40 ods. 6 OZ vo vzťahu k osobám, ktoré nevedia čítať.

2.2. Odvolací súd uviedol, že primárne súd prvej inštancie riešil otázku platnosti darovacej zmluvy zo 17. 10. 2012, týkajúcej sa podielu poručiteľky 1/2 na sporných nehnuteľnostiach, v prípade ktorého predmetu právneho úkonu zákon vyžaduje sprisnenú písomnú formu zachováajúcej jednotu listiny, pod následkom absolútnej neplatnosti, (§ 46 OZ). Obsahom tohto písomného prejavu vôle musí byť dohoda o podstatných náležitostiach zmluvy, v danej veci vymedzenie predmetu daru a vyjadrenie bezodplatnosti prenechania daru obdarovanému, ktorý dar prijíma. Písomný právny úkon sa považuje za platný, ak je podpísaný konajúcou osobou, v prípade nehnuteľností, u ktorých právna úprava vyžaduje uzavretie v písomnej forme, to má za následok, že taký právny úkon sa považuje za neplatný (§ 40 ods. 1). Podpis darcu, musí byť v zmysle predpokladov pre zápis vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností úradne osvedčený, zákonná úprava vymedzuje tiež spôsob a rozsah identifikácie nehnuteľností (§ 42 zákona č. 162/95 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv). Osobitná právna úprava § 40 ods. 6 OZ vyžadujúca splnenie ďalších požiadaviek sa týka osôb, ktoré nemôžu čítať alebo písať v dôsledku zdravotného postihnutia alebo vady telesnej, či dočasnej, keď zákon predpokladá úradnú notársku zápisnicu s výnimkou, ak osoba, ktorá taký úkon robí je schopná takýto prejav vôle potvrdiť svojim podpisom a súčasne má možnosť sa s obsahom právneho úkonu oboznámiť, buď prostredníctvom na to určených technických pomôcok alebo prostredníctvom osoby, ktorú si zvolila a ktorá ich s takýmto právnym úkonom oboznámi. Oboznámením sa predpokladá prečítanie listiny tak, aby bol zachovaný účel sledovaný vyžadovanou právnou formou, teda aby konajúci subjekt prejavujúci vôľu nakladať s nehnuteľnosťou mal ozrejmene, za akých podmienok tento prejav vôle robí, o akú nehnuteľnosť sa jedná, aké právne účinky sa s prejavom vôle spájajú. Dôvodom podania žaloby podľa tvrdení poručiteľky je skutočnosť, že nemala vedomosť o darovaní, darovacou zmluvou nedisponovala a o darovaní sa dozvedela od príbuzných s odstupom času, v máji 2013, kedy podala aj žalobu.

2.3. Poručiteľka mala darovacou zmluvou darovať svojmu synovi, žalovanému 1/ podiel v rozsahu 1/2 na nehnuteľnostiach (rodinnom dome a pozemku), zapísaných na LV č. XXXX kat. územia V., okres X.. V konaní bolo nesporné, že poručiteľka vzhľadom na svoje zdravotné postihnutie nebola spôsobilá čítať. Súd prvej inštancie vo svojich predchádzajúcich rozsudkoch zo 4. februára 2015, a 10. mája 2017 vychádzal zo skutkového zistenia, že to bol žalovaný 1/, kto zabezpečil vyhotovenie zmluvy i overenie podpisu poručiteľky v domácom prostredí. V preskúvanom rozsudku tento skutkový záver zmenil na základe výpovede žalovaného 2/ potom, čo sa tento stal stranou sporu na základe návrhu žalobcov, keď

nadobudol od žalovaného 1/, svojho otca, 3/12 zo sporného podielu poručiťky darovacou zmluvou z 19. novembra 2015 (vklad povolený 14. decembra 2015). Žalovaný 2/ vypovedal, že to bol on, koho poručiťka, jeho stará mama oslovila s tým, že by svoj podiel na rodinnom dome chcela darovať, preto zabezpečil a prostredníctvom právnicka pripravil darovaciu zmluvu, s obsahom ktorej ju oboznámil prečítaním, odovzdal ju poručiťke, ktorá ju mala u seba približne dva týždne, a následne ho požiadala, aby vybavil notára, ktorý príde za ňou, aby nechodila po meste sama, že chce zmluvu podpísať. Išiel za notárkou, ktorá zistila chybu v zmluve, nevedel či priamo na mieste alebo mu to oznámila telefonicky, nešlo o nejakú veľkú chybu, ale len o nejakú chybu v číslach, zmluva bola opravená na notárskom úrade, poučil poručiťku o tom, že je tam oprava. Svedkyňa Mgr. F. Q., zamestnankyňa notárskeho úradu uviedla, že za ňou prišiel p. M., ktorého predtým nepoznala, spýtal sa, či by bolo možné overiť podpis na darovacej zmluve na notárskom úrade, čo mu potvrdila, následne sa spýtal, či je možné k nim prísť domov, keďže „babka“ na notársky úrad nie je schopná prísť, dohodli si termín, p. M. ju priviezol k nim domov, na darovacej zmluve, ktorú žalovaný 2/ doniesol s listom vlastníctva na notársky úrad si všimla chybu, išlo o zrejmu nesprávnosť, na to upozornila žalovaného, že je tam chyba a že by to neprešlo cez kataster, keďže nedisponovala zmluvou, tak tú chybu opravila tak, že prepísala prvú stranu, išlo o údaje, ktoré boli podstatné pre kataster. Tieto vyhotovenia zmluvy predložila poručiťke na podpis, poručiťka ich podpísala po tom, čo vošla k nej do miestnosti, žalovaný 2/ ostal vonku. Keď vstúpila do miestnosti, v ktorej bola poručiťka, tá vstala z postele, sadla si za stôl, opýtala sa jej, či vie, čo podpisuje, ona povedala, „že áno, starajú sa o ňu“, pýtala si okuliare a podpísala zmluvu.

2.4. Vychádzajúc z právnej úpravy § 40 ods. 6 OZ vyžadujúcej v prípade osôb, ktoré nemôžu čítať alebo písať formu notárskej zápisnice alebo v prípade, ak sú spôsobilé sa podpísať, tak musia disponovať schopnosťou (možnosťou) preukázateľne sa oboznámiť s obsahom právneho úkonu samy alebo prostredníctvom inej osoby, odvolací súd dospel k záveru, že neboli splnené kumulatívne podmienky stanovené pre platnosť písomného právneho úkonu v prípade poručiťky ako osoby nevidiacej. Je zrejmé, že listina - darovacia zmluva, ktorá mala byť pripravená prostredníctvom žalovaného 1/ alebo žalovaného 2/, a ktorú mala mať k dispozícii poručiťka dva týždne, bola pre ňu nepoužiteľná, lebo si nevedela text zmluvy prečítať. Pokiaľ aj žalovaný 2/ vypovedal, že ju s textom zmluvy oboznámil tým, že ju prečítal, z výpovede svedkyne, pracovníčky notárskeho úradu Mgr. Q. vyplýva, že ním predložené vyhotovenie zmluvy obsahovalo nesprávne údaje, ktoré ona opravila. S opravenými vyhotoveniami zmluvy o darovaní odišli z notárskeho úradu motorovým vozidlom na overenie podpisu poručiťky, pričom on do domu nevstupoval, zmluvy predložila na podpis poručiťke svedkyňa, ktorá sa len opýtala, či si je poručiťka vedomá, čo podpisuje, na čo dostala odpoveď, že „áno starajú sa“. Zdravotné postihnutie poručiťky, ktoré ju činilo nespôsobilou čítať, vyžadovalo pre zachovanie platnosti právneho úkonu podľa § 40 ods. 6 OZ, aby poručiťka bola oboznámená s textom darovacej zmluvy, ktorý bol zmenený. Len podpis zmluvy poručiťkou pri absencii oboznámenia sa s textom právneho úkonu, ktorý bol zmenený, a ktorý takáto nevidiaca osoba činí znamená, že nebola dodržaná forma právneho úkonu vyžadovaná § 40 ods. 6 OZ, čo spôsobuje jeho absolútnu neplatnosť (§ 40 ods. 1 OZ). Ak aj žalovaný 2/, či pracovníčka notárskeho úradu uvádzali, že sa jednalo len o opravu výmery, z pohľadu identifikácie predmetu darovania, sa nejedná o bezvýznamnú náležitosť. Identifikácia predmetu darovania je podstatnou náležitosťou zmluvy o darovaní. Nehnutelnosť je identifikovaná práve údajmi, ako vyplývajú z evidencie nehnuteľností vymedzením súp. č., druhu stavby, parcely, na ktorej nehnuteľnosť stojí, rovnako druhu a výmery pozemku, katastrálneho územia a listu vlastníctva, na ktorom sa nachádza (§ 42 ods. 2 zákona č. 162/95 Z.z.) Akákoľvek aj zřejmá nesprávnosť v tejto identifikácii nehnuteľnosti môže mať za následok, že právny úkon je neurčitý, či nezrozumiteľný, preto v zmysle § 42 ods. 5 zákona č. 162/95 Z.z. platí, že ak verejná listina alebo iná listina obsahuje chyby v písaní alebo počítaní alebo iné zřejmé nesprávnosti, alebo ak neobsahuje náležitosti podľa odsekov 1 a 2, okresný úrad ju vráti vyhotoviteľovi na vykonanie opravy. „Poučenie o oprave“ ako to uvádzal žalovaný 2/, nenahrádza riadne oboznámenie sa poručiťky s predmetom právneho úkonu, účelom a zmyslom ktorého oboznámenia textu, je chrániť tých, ktorí nemôžu čítať, pred ujmom spôsobenou prípadným nedobromyselným konaním tretích osôb. Aj v prípade, ak by zmluva po podaní návrhu na vklad obsahovala chyby v písaní, čítaní alebo iné nesprávnosti, musela by sa vykonať jej oprava dodatkom alebo doložkou so súhlasom všetkých zmluvných strán, v ktorej by bolo uvedené, v čom spočívala nesprávnosť i správne znenie textu, čo znamenalo vyhotovenie ďalšieho listinného dokladu, s ktorým by bolo potrebné poručiťku oboznámiť.

Nemožno preto vykonaný zásah do zmluvy o prevode nehnuteľností týkajúci sa údajov rozhodných pre zápis do katastra nehnuteľností považovať len za nepodstatnú opravu, nemajúcu vplyv na platnosť právneho úkonu ako taký právny záver vyplýva z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie „že nebohá O. M. po oboznámení sa s darovacou zmluvou, ktorú jej predložil a oboznámil žalovaný 2/, a táto bola opravená v súvislosti so zápisom do Katastra nehnuteľností svedkyňou F. Q.J. a predložená jej k podpisu pred samotným overením podpisu vedela, čo ide podpisovať“. Bola to práve poručiťka ako osoba prevodcu, ktorá poprela, aby mala v úmysle darovať podiel na nehnuteľnosti žalovanému 1/, z ktorého dôvodu podala žalobu a za svojich závetných dedičov ustanovila svoje ostatné deti, žalobcu 1/, 2/, pričom v zmysle § 469a ods. 1 písm. a), b), d) OZ vydedila žalovaného 1/ včítane jeho potomkov. Závet poručiťky bol uznaný ako platný všetkými dedičmi, žalovaný 1/ listinu o vydedení nespochybňoval (odôvodnil to nízkou hodnotou dedičstva). Tieto okolnosti v spojitosti s rozpornými tvrdeniami žalovaných o tom, ktorý z nich mal vykonávať úkony spojené s vyhotovením zmluvy a overením podpisu rovnako nasvedčujú záveru, že v skutočnosti poručiťka nebola o obsahu právneho úkonu upovedomená. Overovanie podpisu, teda legalizácia (§ 58 zákona č. 323/92 Zb. notárskeho poriadku) v znení účinnom v čase podpisu zmluvy 17. októbra 2012 pritom neosvedčovala pravdivosť skutočností obsiahnutých v listine, ale iba to, že osoba, ktorej totožnosť bola overená, listinu vlastnoručne podpísala. Overenie podpisu poručiťky nebolo spôsobilé zhojiť nedostatok formálnych náležitostí predpokladaných zákonnou úpravou u osoby, ktorá nemohla čítať, subjektu, ktorý nevie čítať a písať, s obsahom právneho úkonu.

2.5. Odvolací súd vychádzajúc zo skutkového stavu, ako bol ustálený súdom prvej inštancie uzavrel, že nedošlo k dodržaniu písomnej formy právneho úkonu vyžadovanej zákonom pri prevodoch nehnuteľností je tento úkon považovaný za absolútne neplatný (§ 40 ods. 1 OZ), na ktorú neplatnosť súd prihliada aj z úradnej moci. Absolútnou neplatnosťou je právny úkon darovania postihnutý od počiatku, preto žalovaný 1/ nikdy nedisponoval právom (spolu)vlastníka k podielu 1/2 poručiťky na nehnuteľnostiach parc. č. XXX zastavané plochy a nádvoría o výmere 490 m² a rodinnom dome súp. č. XXXX na parc. č. XXX zapísaných na LV č. XXXX kat. územie V., okres X., a z tohto dôvodu v súlade so zásadou „nikto nemôže previesť na iného viac práv ako sám má“ nemohol previesť (spolu)vlastnícke práva v rozsahu polovice tohto podielu tj v rozsahu 1/4 resp. 3/12 z celku, na žalovaného 2/, v ktorom rozsahu je neplatná aj zmluva o darovaní nehnuteľností uzavretá medzi žalovaným 1/ a 2/ dňa 19. novembra 2015. V dôsledku absolútnej neplatnosti darovacej zmluvy zo 17. októbra 2012 poručiťke ostali zachované jej práva spoluvlastníka k nehnuteľnosti v podiele 1/2 k celku, čo aktuálne podľa zápisu v katastri nehnuteľností na LV č. XXXX kat. územie V., okres X. zodpovedá podielu každého zo žalovaných 1/ a 2/ v pomere 3/12-iny k celku. Pri konštatovaní neplatnosti darovacej zmluvy sa otázka vrátenia daru v zmysle § 630 OZ stala právne bezvýznamnou, skúmanie ktorých okolností prichádza do úvahy len vo vzťahu k darovacej zmluve, ktorá má znaky platného právneho úkonu. Pretože odvolací súd konštatoval dôvodnosť odvolacej argumentácie žalobcov o neplatnosti právneho úkonu pre nesplnenie formálnych náležitostí právneho úkonu, rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmenil a žalobe vyhovel.

2.6. V konaní súd prvej inštancie uznesením z 11. februára 2020 č. k. 7C/124/2023-374 nariadil neodkladné opatrenie ukladajúce žalovaným 1/, 2/ zákaz nakladať s ich spoluvlastníckym podielom k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom sporu, ktoré rozhodnutie v spojení s potvrdzujúcim uznesením Krajského súdu v Košiciach z 24. júla 2020 sp. zn. 5Co/143/20 nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 17. februára 2020. Neodkladné opatrenie bolo nariadené do právoplatného skončenia konania vo veci samej, teda bol ním vymedzený čas trvania v zmysle § 333 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého ustanovenia, neodkladné opatrenie zanikne, ak uplynul čas, na ktorý bolo nariadené. Výhovením žalobe odpadli zákonné dôvody pre zrušenie neodkladného opatrenia v zmysle § 335 CSP, ktoré rozhodnutie o zrušení prichádza do úvahy len v prípade zamietnutia alebo odmietnutia žaloby, či zastavenia konania vo veci samej, ktorý prípad v danej veci nenastal. Z uvedených dôvodov odvolací súd zrušil výrok odvolaním napadnutého rozsudku o zrušení neodkladného opatrenia, ktoré ostáva v platnosti do uplynutia času, na ktorý bolo nariadené.

3. Proti rozsudku krajského súdu podali dovolanie žalovaní 1/, 2/ pričom za dovolací dôvod označili ustanovenie § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP a navrhli rozsudok krajského súdu zrušiť a

vrátiť na ďalšie konanie. Namietali, že k porušeniu práva na spravodlivý proces došlo tým, že rozsudok krajského súdu nespĺňa požiadavku riadne odôvodneného rozhodnutia, je nezrozumiteľný a v konečnom dôsledku arbitrárne. Výtýkali krajskému súdu, že svoje opačné závery, aké vyvodil z dokazovania, súd prvej inštancie nevysvetlil a to najmä pokiaľ sa týkalo zdravotného stavu poručiťky. Mali za to, že otázka výkladu platnosti právneho úkonu v kontexte § 40 ods. 1 Občianskeho zákonníka v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola riešená. Poukázali na to, že platnosť právneho úkonu osoby, ktorá nevie čítať a písať, ale podpísala listinu vlastnoručne, je daná aj vtedy ak táto osoba mala možnosť oboznámiť sa s obsahom právneho úkonu prostredníctvom nástrojov, pomôcok alebo inej osoby, nielen, ak sa s obsahom právneho úkonu skutočne oboznámila, teda pre platnosť právneho úkonu sa vyžaduje buď oboznámenie alebo aj možnosť oboznámenie s obsahom právneho úkonu a túto možnosť poručiťka mala, mohla požiadať o oboznámenie ešte svedkyňu Q.. Uviedli, že vo všeobecnosti je predovšetkým na zmluvných stranách, aby si boli vedomé rizík spojených s rozhodnutím o určitom právnom úkone bez tohto, aby vopred dostatočne poznali jeho účinky na svoje práva a povinnosti, skutočnosť, že na jednej strane zmluvy vystupujú nevidiace osoby, túto okolnosť nepopiera.

4. Žalobcovia 1/, 2/ vo vyjadrení k dovolaniu zopakovali celý priebeh doterajšieho konania a vzťahov medzi stranami sporu, vrátane postoja alebo poručiťky a navrhli dovolanie zamietnuť. Uviedli, že odvolací súd svoje rozhodnutie riadne a presvedčivo odôvodnil, k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP poukázali na to, že v dovolaní absentuje konkrétna právna otázka, a tiež v čom bol právny záver odvolacieho súdu nesprávny a ako mala byť správne riešená.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“, „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné.

6. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami, ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými a jasne čitateľnými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať bezbreho; namiesto je skôr zdržanlivý prístup.

9. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Na týchto záveroch zotrváva aj súčasná rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

10. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné

podmienky súdneho konania (I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t. j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné.

11. V danom prípade žalovaní 1/, 2/ (ďalej aj „dovolatelia“) prípustnosť dovolania vyvodzovali v prvom rade z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

13. V prvom rade treba uviesť, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne záver dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017, 9Cdo/213/2021). Dovolací súd preto skúmal opodstatnenosť argumentácie dovolateľov, že v konaní došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti, pričom takúto vadu v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

14. Z obsahu dovolania dovolateľov podaného kvalifikovaným právnym zástupcom vyplýva, že sa nestotožnili s právnymi názormi, výkladom všeobecne záväzných predpisov a spôsobom hodnotenia dôkazov odvolacieho súdu. Dovolatelia vyvodzovali prípustnosť svojho dovolania s poukazom na § 420 písm. f) CSP, majúc za to, že odôvodnenie dovolaním napadnutého rozsudku nie je dostatočné a nedáva odpoveď na nimi predstreté argumenty.

14.1. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu (účastníkmi konania) a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *Garcia Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*).

14.2. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

15. Ak dovolatelia v rámci dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP namietali nedostatočné

odôvodnenie napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, dovolací súd opakovane vyjadruje záver, že odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07). O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 383/06). K zjavnej neodôvodnenosti (arbitrárnosti) rozhodnutí všeobecných súdov sa vyjadril aj Ústavný súd Slovenskej republiky, keď uviedol, že je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 Ústavy. (II. ÚS 302/2019).

15.1. Obsah spisu v ničom neopodstatňuje tvrdenie dovolateľov, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je dostatočne odôvodnené. Odvolací súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu; pričom odôvodnenie napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu spĺňa náležitosti riadneho odôvodnenia v zmysle § 393 ods. 2 CSP. Dovolací súd vzhľadom na argumentáciu dovolateľov zdôrazňuje, že intenzitu porušenia práva na spravodlivý proces a dôvodnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) v spojení s § 431 CSP zakladá len nesprávny procesný postup súdu spočívajúci v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predpokladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej voľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (viď napríklad rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

16. Vzhľadom na uvedené dovolací súd uzatvára, že z obsahu spisu nevyplýva, že by dovolatelia boli postupom odvolacieho súdu na svojich procesných právach akokoľvek ukrátený. Za vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv žalovaných v súlade s ich právnym nazeraním na spor. Z obsahu dovolania je celkom zrejmé, že žalovaní sa svojou argumentáciou existencie vady zmätočnosti snaží spochybníť právne posúdenie sporu, ktorá však (v prípade jej opodstatnenosti by mala za následok nanajvýš vecnú nesprávnosť napadnutého rozsudku), nezakladala by prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP (pozri aj judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, napr. IV. ÚS 499/2022, R. 24/2017).

17. Vzhľadom na uvedené dovolací súd vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, preto je dovolanie procesne neprípustné, čo je dôvod na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c) CSP.

18. Dovolatelia ďalej vyvodzovali prípustnosť podaného dovolania na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Pokiaľ dovolatelia zastávajú názor, že ich dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, musia v dovolaní v spojitosti s týmto tvrdením vysvetliť svoje presvedčenie, že odvolací súd riešil dosiaľ dovolacím súdom neriešenú otázku.

18.1. Ak v dovolaní absentuje vyššie uvedené vymedzenie, súd nevyvíja procesnú iniciatívu smerujúcu k doplneniu dovolania. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa ustálila na názore, podľa ktorého sama

polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní vecí, ale významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP, resp. § 432 ods. 2 CSP.

18.2. Aby na základe dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť najskôr splnené predpoklady prípustnosti dovolania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Aj právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP, podobne ako predchádzajúca právna úprava, dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

18.3. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázkou relevantnou podľa tohto ustanovenia môže byť len právna otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázky síce riešené súdmi v priebehu konania, avšak netvoriace základ ich rozhodnutí, nemajú relevanciu v zmysle tohto ustanovenia. Predmetná otázka musí byť zároveň procesnou stranou nastolená v dovolaní. Právne otázky, dovolateľom v dovolaní nenastolené a nepomenované, nemajú relevanciu z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia.

19. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolatelia žiadali o výklad platnosti právneho úkonu v kontexte § 40 ods. 6 Občianskeho zákonníka, keď predostreli svoj záver, že pre platnosť právneho úkonu sa vyžaduje buď oboznámenie alebo aj možnosť oboznámenia s obsahom právneho úkonu a túto možnosť poručiť mala a mohla požiadať o oboznámenie ešte inú prítomnú osobu. Ďalej uviedli, že vo všeobecnosti je predovšetkým na zmluvných stranách, aby si boli vedomé rizík spojených s rozhodnutím o určitom právnom úkone bez tohto, aby vopred dostatočne poznali jeho účinky na svoje práva a povinnosti, skutočnosť, že na jednej strane zmluvy vystupujú nevidiace osoby, túto okolnosť nepopiera.

19.1. Takto uvedená právna otázka však nespĺňa atribúty prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, nakoľko dovolací súd posudzoval platnosť právneho úkonu v kontexte celého skutkového stavu, ktorý vyplynul z dokazovania (ktoré prebiehalo ako súdny spor od roku 2013) a v jednote skutkového stavu a právneho posúdenia dospel k záveru o absolútnej neplatnosti právneho úkonu. Dovolateľmi nastolená právna otázka je v tomto kontexte umelým konštruktom s hypotetickým obsahom, keď sami uvádzajú, že: „vo všeobecnosti je predovšetkým na zmluvných stranách, aby si boli vedomé rizík spojených s rozhodnutím o určitom právnom úkone bez tohto, aby vopred dostatočne poznali jeho účinky na svoje práva a povinnosti, skutočnosť, že na jednej strane zmluvy vystupujú nevidiace osoby, túto okolnosť nepopiera.“

20. Dovolací súd k uvedenému nad rámec len dodáva, že práve okolnosť, že na strane jedného účastníka zmluvy vystupuje osoba, ktorá nevie čítať napr. v dôsledku choroby, viedla zákonodarcu k sprísneniu podmienok pre platnosť právneho úkonu, najmä tam, kde sa vyžaduje písomná forma (prevod nehnuteľností) v § 40 ods. 6 Občianskeho zákonníka, takže úvahy o tom, že poručiťka (nevidiaca) mala takúto možnosť, a tým je naplnený zmysel tohto ustanovenia, nie sú na mieste a sú v rozpore s ochranou osôb, ktoré sú znevýhodnené, čo je úlohou právneho štátu.

21. Z uvedeného je zrejmé, že nebolo možné uskutočniť meritórny dovolací prieskum, Pokiaľ by dovolací súd za tohto stavu nebral do úvahy absenciu náležitostí prípustnosti dovolania, a napriek tomu by pristúpil aj k posúdeniu dôvodnosti dovolania, uskutočnil by procesne neprípustný dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP. Postup dovolacieho súdu by v takom prípade dokonca porušil základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (II. ÚS 172/03).

22. So zreteľom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že daná otázka nastolená žalovanými v dovolaní nemá znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP, dovolací súd dovolanie v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako neodôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi.

23. Výrok o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.